

dr hab. Mariusz Włodarczyk
Dziedzina - sztuki plastyczne
Dyscyplina - sztuki użytkowe
Akademia Sztuk Pięknych
im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi
91-726 Łódź, ul. Wojska Polskiego 121
tel. 604 614 441
wl.mariusz@gmail.com

Łódź dnia 19.02.2020

RECENZJA

Zleceniodawca recenzji

Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
Wydział Form Przemysłowych, pismo z dnia 4 września 2019 roku,
informujące o wyznaczeniu mojej osoby przez Centralną Komisję ds. Stopni
i Tytułów recenzentem w komisji habilitacyjnej do oceny osiągnięć
Pani dr Anny Szwai (nr sprawy BCK- VII – L – 9982 /2019).

Do zlecenia została dołączona dokumentacja złożona przez Habilitantkę
(w wersji papierowej i elektronicznej):

1. Wniosek do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów o wszczęcie postępowania habilitacyjnego
2. Autoreferat – w języku polskim i angielskim
3. Wykaz i dokumentacja dorobku projektowego z lat 2015–2019 po uzyskaniu stopnia doktora
4. Wykaz i dokumentacja dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, naukowego i popularyzatorskiego z lat 2015–2019 po uzyskaniu stopnia doktora
5. Dyplom uzyskania stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowe (poświadczona kopia dokumentu)
6. Kwestionariusz osobowy
7. Dokumentacja w formie elektronicznej

Dane habilitanta

Pani dr Anna Szwaia (ur. 10 września 1977 w Krakowie) ukończyła studia z wynikiem celującym (dyplom z wyróżnieniem) w 2004 roku, w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, na Wydziale Form Przemysłowych, na kierunku wzornictwo i uzyskała tytuł zawodowy magistra sztuki w zakresie projektowania 3d na podstawie pracy: *Projekt koncepcyjny formy pakowarki typu flow-pack* i pracy pisemnej pt.: *Funkcje opakowań* zrealizowanych pod kierunkiem prof. Adama Gedliczki w Katedrze Projektowania Środków Pracy.

W roku 2015 Pani dr Anna Szwaia uzyskała stopień doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowe nadany jej uchwałą Rady Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie na podstawie rozprawy pt.: *Projekt publikacji prac Studentów Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Idee i cele w programie nauczania Pracowni Projektowania Alternatywnego*. Promotorem pracy była prof. Maria Dziedzic, a recenzentami prof. Władysław Pluta z ASP w Krakowie i prof. dr hab. Tomasz Matuszewski z UAP w Poznaniu.

Habilitantka po ukończeniu studiów rozpoczęła pracę na macierzystej uczelni, od roku 2004 do chwili obecnej zajmowała kolejno stanowiska:

w latach 2004–2006 w ramach godzin zleconych, a w okresie od 4.11.2006 do 30.06.2007 w ramach 1/2 etatu była asystentką u prof. Mieczysława Górowskiego w Pracowni Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych,

od 1.10.2007 pracowała na pełnym etacie w Pracowni Projektowania Alternatywnego w Katedrze Metodyki Projektowania (po włączeniu Pracowni Projektowania Alternatywnego w strukturę Katedry Metodyki Projektowania kierowaną przez Prof. Marię Dziedzic) na Wydziale Form Przemysłowych, do 14.02.2015 jako asystent mianowany, w okresie od 15.02.2015 do 30.09.2015 w ramach umowy o pracę jako asystent, a od 1.10.2015 w ramach umowy o pracę jako adiunkt, ponadto w ramach godzin zleconych: w latach 2007–2009 Habilitantka prowadziła wykłady dla studentów III roku studiów niestacjonarnych z Podstaw Ergonomii na Wydziale Form Przemysłowych, a w latach 2009–2016 zajęcia z projektowania 2d, Projektowanie Komunikacji Wizualnej dla studentów II roku studiów niestacjonarnych na Wydziale Form Przemysłowych.

Pani dr Anna Szwaja pracowała również na Wydziale Projektowym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach: na podstawie umowy cywilnoprawnej, w latach 2008/2009 prowadziła przedmiot Elementy Ergonomii, w formie 12 wykładów dla studentów II roku studiów stacjonarnych, a w okresie od 10.11.2009 do 31.03.2010 zajęcia z Ergonomii dla studentów II roku studiów stacjonarnych.

Od momentu uzyskania stopnia doktora Habilitantka uhonorowana została dwoma znaczącymi nagrodami, w 2017 roku otrzymała Medal Komisji Edukacji Naukowej przyznany przez Ministra Edukacji Narodowej, w tym samym roku dostała także Nagrodę Rektora Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie w ramach Nagrody Zespołowej I stopnia.

Pani dr Anna Szwaja od 1996 roku jest członkiem Związku Dziennikarzy Polskich, a od 2006 roku członkiem Towarzystwa Ergonomicznego Polskiej Akademii Nauk w Krakowie.

Ocena Autoreferatu

Habilitantka rozpoczyna swój Autoreferat od podania informacji o posiadanych dyplomach oraz uzyskanych stopniach naukowych, które świadczą o szerokim obszarze jej zainteresowań twórczych i projektowych i dydaktycznych. W dalszej części przedstawia przebieg pracy dydaktycznej, wymieniając kolejno okresy i miejsca zatrudnienia w jednostkach uczelnianych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie i Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Zasadniczą, trzecią część Autoreferatu wypełnia omówienie osiągnięcia, wybranego i przedstawionego do oceny przez Habilitantkę, noszącego tytuł: *Koncepcja autorskiego programu kształcenia w zakresie projektowania alternatywnego. Program oparty o metody aktywizujące, problemowe i praktyczne*. Przedmiotem opracowania, nawiązującym do zagadnień podejmowanych przez Autorkę w jej pracy doktorskiej, jest oryginalna metoda dydaktyczna realizowana od wielu lat w postaci warsztatów, a także wystaw i innych form dokumentujących efekty studenckich działań projektowych. Kontekstem prezentowanej metody, opisanym w Autoreferacie, jest przedstawienie głównych idei i założeń programowych Pracowni Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie oraz omówienie sposobów ich realizacji. W dalszej części pracy Habilitantki, najobszerniejszej, znajduje się opis i dokumentacja wskazanego osiągnięcia, bogato ilustrowana materiałem

fotograficznym pokazującym przebieg każdego z ośmiu warsztatów, uzyskane efekty w postaci projektów studenckich, a także przebieg wystaw towarzyszących kolejnym edycjom realizowanego programu. Całość kończy (po rozdziale w języku angielskim będącym tłumaczeniem części trzeciej) omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych Habilitantki.

Na uwagę zasługuje staranne i ciekawe opracowanie formy graficznej Autoreferatu, świadczące o doświadczeniu i biegłości Autorki w tej dziedzinie projektowania. Istotną wartością było także stworzenie wspólnego layoutu dla wszystkich materiałów wymaganych w postępowaniu habilitacyjnym i przygotowanych przez Habilitantkę, umożliwiającego czytającemu łatwe orientowanie się w tak dużej i różnorodnej ilości informacji.

Z Autoreferatu przedstawionego przez Panią dr Annę Szwałę wyłania się osoba twórcy i pedagoga działającego na wielu polach, w zasięgu jej zainteresowań pozostaje projektowanie 3d, projektowanie 2d oraz fotografia. Autorka posiada naturę badacza, eksperymentatora i designera, który nie do końca identyfikuje się z rozumieniem pracy projektanta jako działania realizującego oczekiwania producenta dążącego do komercyjnego sukcesu i wygranej w walce z rynkową konkurencją. Dostrzega i docenia wartości zanikającej kultury materialnej, rzemiosła oraz wiedzy z nimi związanej, próbuje uwrażliwić na nie młode pokolenie projektantów. Pani Anna w swoim podejściu do zagadnień projektowych ujawnia postawę refleksyjną, wprowadza studentów w obszar kultury materialnej i duchowej, dawnej i współczesnej, jak sama twierdzi, nie interesują ją działania powierzchowne, inspiracje formą czy wzorem. Często konfrontuje podopiecznych z ostatnimi być może przedstawicielami zanikających zawodów, lokalnymi twórcami reprezentującymi wartości kultury swoich regionów. Dzięki stworzeniu możliwości spotkania i współpracy mogą oni przekazywać studentom wzornictwa swoją wiedzę i umiejętności, odkrywać przed nimi dawne sposoby wytwarzania produktów, tajemnice związane z ich pochodzeniem czy powstawaniem, ujawniać techniki, pomocne czy inspirujące młodych twórców do nowych opracowań projektowych. Zainteresowania Pani dr Szwał, a także założenia, które realizuje w działalności projektowej i dydaktycznej, pozostają w ścisłym związku z ideami Pracowni Projektowania Alternatywnego, Wydziału Form Przemysłowych, Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (pracuje w niej od czasu ukończenia studiów do chwili obecnej), a także wpływem jej założyciela i twórcy programu nauczania prof. Mieczysława Górskiego, którego była asystentką w latach 2004-2007.

Autoreferat kończy omówienie pozostałej działalności naukowo-badawczej i artystycznej Habilitantki wymieniające wszystkie pola jej zainteresowań. Praca pod względem formalnym skomponowana została prawidłowo, poszczególne rozdziały w sposób jasny i uporządkowany przekazują treści merytoryczne. Istotnym uchybieniem jest natomiast brak bibliografii oraz indeksu fotografii i rysunków, które wymagane są przy tak licznych cytowaniach i przypisach pojawiających się w tekście Autoreferatu. Całość napisana została poprawnym językiem.

Ocena osiągnięcia naukowego lub artystycznego

Ocenę osiągnięcia artystycznego Habilitantki zacznę od przytoczenia fragmentu zapisu ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

„ ...Art. 16.

1. Do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną.

2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1, może stanowić:

1) dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie;

2) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;...”

Pozwalam sobie na przywołanie zapisu ustawy, gdyż osiągnięcie przedstawione do oceny nie jest przykładem typowego działania projektowego, a wybór dokonany przez Habilitantkę wymaga zastanowienia. W portfolio zawierającym realizacje Pani dr Szwai znajdują się projekty, które bez cienia wątpliwości mogłyby zostać wskazane jako *zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe*, jednak habilitantka zdecydowała, by zaprezentować zupełnie inne dokonanie, zatytułowane: „*Koncepcja autorskiego programu kształcenia w zakresie projektowania alternatywnego. Program oparty o metody aktywizujące, problemowe i praktyczne*”. Czy program dydaktyczny może być dziełem? Zakładając, że jest to nowe

podejście, niestosowane dotychczas przez innych, że zostało wprowadzone do dydaktyki, a jego wartość sprawdzona w praktyce pod względem jakościowym i potwierdzona dobrymi efektami końcowymi, to w myśl hasła krakowskiej konferencji z 2014 roku „*Projektowanie projektantów*”, w której miałem przyjemność uczestniczyć, program dydaktyczny można zaliczyć do rodzaju działań projektowych. Koncepcja autorskiego programu kształcenia Pani dr Szwai nie jest propozycją istniejącą w formie idei i założeń teoretycznych trudnych do zweryfikowania i nieprzewidywalnych w skutkach, ale zrealizowanym procesem dydaktycznym przynoszącym wymierne i pozytywne efekty. Jako nauczyciel akademicki z trzydziestoletnim stażem wiem, jakim trudnym i odpowiedzialnym zadaniem, a niejednokrotnie wyzwaniem, jest kierowanie rozwojem młodych i wrażliwych twórców. Wymaga ono kreatywności i determinacji w poszukiwaniu skutecznych metod kształcenia, cechy te dostrzegam w działaniu Habilitantki, która odważnie wkracza na nowy grunt, odkrywa możliwości stymulujące twórczy potencjał i wykorzystuje w procesie nauczania. Obszar kultury ludowej, po którym się porusza, jest dość często eksploatowany przez designerów, zazwyczaj jednak bardzo powierzchownie, co zauważa Autorka i z czym sam się zgadzam. W realizowanym programie projektowania alternatywnego nie ogranicza się tylko do czerpania inspiracji z folkloru, idzie o wiele dalej, proces projektowy rozpoczyna od badań nad wybraną kulturą i rzemiosłem, które ją reprezentuje. Studenci poznają historię regionu, poszerzają wiedzę o jego kulturze, łączą z informacjami uzyskanymi na spotkaniach z etnografami, antropologami i innymi specjalistami w zależności od rodzaju tematów realizowanych podczas kolejnych semestrów. Istotnym elementem autorskiego programu są warsztaty przeprowadzane z mistrzami rzemiosła, gdyż jak pisze Habilitantka: „Mistrz to żywy nośnik tradycji i kultury, który przekazuje tajniki techniki, ale dzięki wieloletniemu doświadczeniu potrafi także nakreślić tło i kontekst profesji”, z czym trudno się nie zgodzić. Podczas warsztatów studenci poznają metody i technologie wytwarzania sprawdzone wieloletnim doświadczeniem mistrza, często będące rezultatem jego poszukiwań, prób i indywidualnych rozwiązań. Mają również możliwość sprawdzenia ich w praktyce, stworzenia produktu nierzadko własnymi rękami, zdobywają doświadczenie, które w znaczący sposób może wpływać na ich dalsze działania projektowe. W porównaniu ze sposobem pozyskiwania informacji poprzez literaturę to zupełnie nowa wartość, empiryczne poznanie materiału, sprawdzenie jego właściwości już na tym etapie może inspirować, podsuwać rozwiązania.

Autorski program kształcenia Pani dr Anny Szwai wpisany jest w harmonogram zajęć semestralnych z podziałem na etapy pracy, co umożliwia i ułatwia realizację poszczególnych zadań składających się na cały proces dydaktyczny. Algorytm projektowy zastosowany i przedstawiony przez Habilitantkę jest typowym algorytmem wspomagającym proces projektowy. Efekty końcowe wszystkich edycji realizujących założenia autorskiego programu kształcenia Habilitantki przedstawione w Autoreferacie w postaci prac studenckich są niezmiernie interesujące. Zazwyczaj projekty takie w sposób dość bezwzględny weryfikują zamierzone działania pedagoga, w tym przypadku jednak pokazują ich efektywność. Większość przedstawionych prac posiada wysokie walory wzornicze i odzwierciedla przyjęte na wstępie założenia projektowe. Pomysł transpozycji zanikającego rzemiosła na współczesny design jest według mnie bardzo udaną próbą zakończoną ciekawymi realizacjami.

Podsumowując, w koncepcji autorskiego programu kształcenia w zakresie projektowania alternatywnego Pani dr Anny Szwai widzę kilka kluczowych elementów zasługujących na bardzo pozytywną ocenę. Pierwszy to obszar tematyczny, zwrócenie się do tradycyjnego rzemiosła i ludowej kultury materialnej, wskazywanie na wartości z nimi związane, zapoznanie z praktycznymi umiejętnościami przydatnymi w edukacji i rozwoju projektantów wzornictwa. Drugi to zainteresowanie zawodami rzemieślniczymi zanikającymi we współczesnej rzeczywistości, wypieranymi przez wielki przemysł i dynamiczny rozwój techniki, a także nowe technologie i materiały. Trzeci to efektywność opracowanego programu dydaktycznego, o czym świadczy wysoki poziom studenckich rozwiązań projektowych przedstawionych przez Habilitantkę we wskazanym osiągnięciu. Istotną wartością jest również konieczność bezpośredniego zaangażowania uczestników programu w proces makietowania i kształtowania formy produktów przy pomocy własnych rąk. Od wielu lat widoczny staje się zanik manualnych umiejętności studentów wydziałów projektowych, posługujących się niemal wyłącznie elektronicznymi narzędziami. Przyczyniają się do tego również wcześniejsze zaniechania na poziomie szkoły podstawowej i średniej i skutkują nieumiejętnością kreatywnego i efektywnego projektowania szczególnie w zakresie definiowania nowej formy produktu. Program dydaktyczny przedstawiony przez Habilitantkę jest jednym z wielu programów składających się na proces kształcenia absolwentów w macierzystej uczelni.

Według mojej oceny jest interesujący i przydatny, wyzwala kreatywność, uczy ważnych umiejętności, rozbudza świadomość wartości kultury materialnej i duchowej stanowiącej część naszej rodzimej tradycji.

ocena istotnej aktywności naukowej lub artystycznej

Pani dr Anna Szwaia jest aktywną zawodowo projektantką, od momentu uzyskania stopnia doktora w 2015 roku zrealizowała ponad 50 działań projektowych, w tym 24 z zakresu projektowania 2d, 8 realizacji 3d, 16 sesji fotograficznych i 5 autorskich warsztatów. Prace 3 d wykonane zostały we współautorstwie z 50%-wym udziałem i częściowo warsztaty, natomiast prace 2d i fotografia to głównie samodzielnie dokonania Habilitantki. Na szczególną uwagę zasługuje zestaw projektów zrealizowanych we współpracy 50%/50% z Jakubem Gołębiowskim na zlecenie firmy Esja Sp. z o.o. o nazwie VATRA, będących przykładem kompleksowego działania designerskiego, od projektu identyfikacji wizualnej firmy, poprzez projekty jednolitego stylistycznie typoszerogu produktów, po materiały informacyjne. Ciekawą realizacją o podobnym zakresie zadaniowym, obejmującym opracowanie wzornicze, ergonomiczne i estetyczne, identyfikację wizualną i kolorystykę, jest projekt przenośnego neutralizatora bezzałogowych statków powietrznych LANCA 2.0. wykonany w tym samym zespole na zlecenie Wojskowych Zakładów Elektronicznych S.A. Jest to przykład zawodowego profesjonalizmu, dokonanie obejmujące całe spektrum działania projektowego aż po sesję fotograficzną gotowego produktu. W mojej ocenie wysoką wartość w dorobku Habilitantki mają również projekty 2d, wśród których znajdują się interesujące opracowania typograficzne, kompozycyjne i edytorskie. Autorka wykazuje dużą swobodę w projektowaniu graficznym, o czym świadczą liczne realizacje w postaci projektów okładek wydawnictw, katalogów informacyjnych, znaków graficznych, akcydensów, publikacji naukowych, identyfikacji wizualnej produktów, publikacji doktorskich, plakatów i projektów interfejsów. Wszystkie dokonania, pomimo swojej różnorodności, cechuje indywidualna i wyraźnie dostrzegalna podobna stylistyka świadcząca o dojrzałości projektowej Habilitantki. Dopelnieniem jej aktywności twórczej są realizacje fotograficzne, w których szczególną uwagę zwraca umiejętność komponowania obrazu, wartość wykorzystywana z równie dobrym skutkiem w innych działaniach projektowych.

Wszystkie formy aktywności twórczej Pani dr Anny Szwai oceniam wysoko,

jeszcze raz podkreślając, że jest wśród nich kilka pozycji bardzo interesujących i wartościowych, które habilitantka mogłaby wskazać jako osiągnięcie do oceny.

Ocena osiągnięć dydaktycznych i innych

Na dorobek dydaktyczny Habilitantki składa się praca w macierzystej uczelni, w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie obejmująca: prowadzenie zajęć w Pracowni Projektowania Alternatywnego dla studentów studiów magisterskich, prowadzenie wykładów z Podstaw Ergonomii dla studentów III roku studiów niestacjonarnych, prowadzenie zajęć z projektowania 2d, Projektowanie Komunikacji Wizualnej dla studentów II roku studiów niestacjonarnych oraz zajęcia prowadzone w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach obejmujące: prowadzenie przedmiotu Elementy Ergonomii, wykłady dla studentów II roku na studiach stacjonarnych prowadzenie zajęć z Ergonomii dla studentów II roku, studiów stacjonarnych. Od 2016 roku Habilitantka była promotorką 7 dyplomów licencjackich i 9 magisterskich. Przedstawione prace dyplomowe prezentują wysoki poziom wzorniczy, wyróżnia je podejmowana tematyka, bardzo dobry poziom realizacji w formie prototypów wykonanych z dużą starannością i dbałością o jakość, ponadto zwraca uwagę kompleksowy charakter opracowań. Dyplomanci Pani dr Anny Szwai przedstawiają zaprojektowany i wykonany, gotowy produkt wraz z pełnym opracowaniem informacji wizualnej: znaków graficznych, opakowań i innych materiałów. Jej umiejętności zawodowe w zakresie ergonomii, projektowania produktów i komunikacji wizualnej oraz fotografii znajdują tutaj potwierdzenie i odzwierciedlenie w realizacjach dyplomantów.

Habilitantka była także recenzentką 2 dyplomów licencjackich i 24 magisterskich, zasiadała w 4 gremiach eksperckich jako jurorka w komisjach konkursowych. Ponadto ma w swoim dorobku, w ocenianym okresie, 6 wystaw kuratorskich i 6 wystaw promujących Wydział Form Przemysłowych, które współorganizowała. Jej starania zostały docenione i nagrodzone: Medalem Komisji Edukacji Naukowej 17 października, przyznany przez Ministra Edukacji Narodowej i Nagrodą Rektora ASP w Krakowie – Nagrodą Zespołową I stopnia.

KONKLUZJA

Bogaty dorobek twórczy Habilitantki potwierdzony realizacjami z zakresu projektowania graficznego, projektowania produktów i fotografii stanowi nie tylko znaczny wkład w w samą dyscyplinę, ma także istotny wpływ na kształtowanie estetycznych postaw naszego społeczeństwa, a przede wszystkim dowodzi jej wysokich kwalifikacji zawodowych jako projektantki wzornictwa przemysłowego. Aktywność dydaktyczna i organizacyjna oraz otwartość na zagadnienia kulturowe i społeczne, jaką zaprezentowała w pracy habilitacyjnej Pani dr Anna Szwaia, przedstawiają jej osobę jako wrażliwego i kreatywnego nauczyciela akademickiego i pracownika nauki. Szczególnie cenna w działaniu Habilitantki, według mojej opinii, jest potrzeba poszukiwania i rozwijania nowych metod kształcenia. Przedstawione do recenzji osiągnięcie jest interesujące i wartościowe, świadczy o tym skuteczność przedstawionej metody potwierdzona przez wysoki poziom efektów finalnych studenckich realizacji. Dorobek Habilitantki należy również wysoko ocenić w aspekcie troski o zachowanie naszej tożsamości kulturowej i dbałości o zanikające zawody. Niniejszym stwierdzam, że osiągnięcia twórcze i dydaktyczne Pani dr Anny Szwai w pełni spełniają wymagania art. 16. Ustawy z dnia 14.03.2003 roku (z późniejszymi zmianami), o stopniach naukowych i tytułach oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki, stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego sztuki.

dr hab. Mariusz Włodarczyk prof. ASP w Łodzi

